

STRAUMFJARDARA.

Fiskirannsóknir 1990.

Sigurður Már Einarsson

Borgarnesi, október 1990 VMST-V/90015X

VEIÐIMÁLASTOFNUN
Bókasafn

VEIÐIMÁLASTOFNUN
Hverfisgötu 116, Pósthólf 5252
125 Reykjavík.

1. INNGANGUR.

Rannsóknir á laxastofni Straumfjarðarár hafa nú staðið yfir allt frá árinu 1986. Markmið þeirra hafa sem fyrr beinst að því að fylgjast með framleiðslu árinna á laxaseiðum í því augnamiði að geta gripið til ráðstafana ef óæskileg niðursveifla í framleiðslu er fyrir sjáanleg. Töluverðar sveiflur hafa þannig átt sér stað á framleiðslu árinna. Á hinn bóginn hefur verið leitað leiða til að kanna árangur fiskræktar í ánni, þannig að hægt sé að fá viðbótar laxgengd í ána umfram náttúrulega framleiðslu hverju sinni. Þessar tilraunir hafa enn sem komið er beinst að nýtingu ófiskgengra ársvæða til seiðauppeldis frá Rjúkandafossi að Baulárvallavatni og enn fremur gerð tilraun með nýtingu Baulárvallavatns í sama tilgangi.

Í þessari skýrslu verður einkum gerð grein fyrir niðurstöðum athugana á árinu 1990, en jafnframt gerð grein fyrir niðurstöðum fyrri ára varðandi framleiðslu hennar og árangur af fiskræktartilraunum í ánni.

2. AÐFERDIR.

Aðferðum við athuganir hefur áður verið ítarlega lýst. Rafveiðum á laxaseiðum er árlega beitt til að meta framleiðslu árinna hverju sinni. Við mat á árangri fiskræktar hefur verið notast við merkingar laxaseiða sem sleppt hefur verið á ófiskgeng ársvæði og enn fremur var hreistursýnum safnað úr veiðinni 1990 einkum til að meta hlutfall ómerktra sleppiseiða í stangveiðinni árið 1990.

3. NIÐURSTÖÐUR.

Seiðarannsóknir

Rannsóknir á seiðum fóru fram 13. júlí 1990 og var veitt á hefðbundnum stöðum. Í ljós kom að seiðaástand árinna mældist það mesta frá upphafi mælinga 1986. Klak fannst þó einungis á einum stað á mótum við Dal, en mælingar á styrkleika þess aldurshóps eru ávallt ómarktækar sökum smæðar seiðanna. Eins árs seiðin eða árgangur 1989 er sá öflugasti sem mælst

hefur í ánni frá upphafi. Árgangurinn frá 1988 eða tveggja

TAFLA 1

Meðaltalspéttleiki laxaseiða á fiskgenga hluta
Straumfjarðarár 1986 - 1990

<u>Veiðiár</u>	<u>Dagss.</u>	<u>0+</u>	<u>1+</u>	<u>2+</u>	<u>3+</u>	<u>Alls</u>
1986	10-11/7	1,9	6,7	1,6	*	10,2
1987	11-17/8	8,2	9,2	3,2	-	20,6
1988	24/8	3,4	7,7	1,0	0,1	12,2
1989	18/9	0,7	2,0	1,7	0,4	4,9
1990	13/7	3,5	10,3	9,1	2,0	27,3

TAFLA 2

Péttleiki laxaseiða (fjöldi í einni yfirferð á 100 m²)
í Straumfjarðará 13.07 1990.

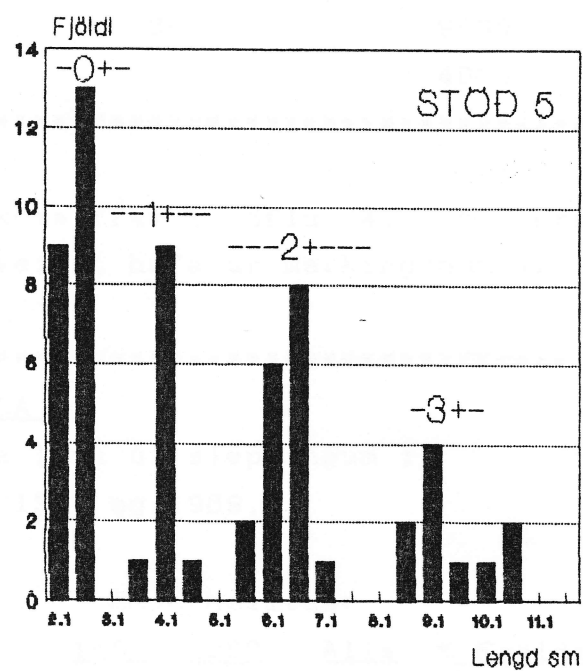
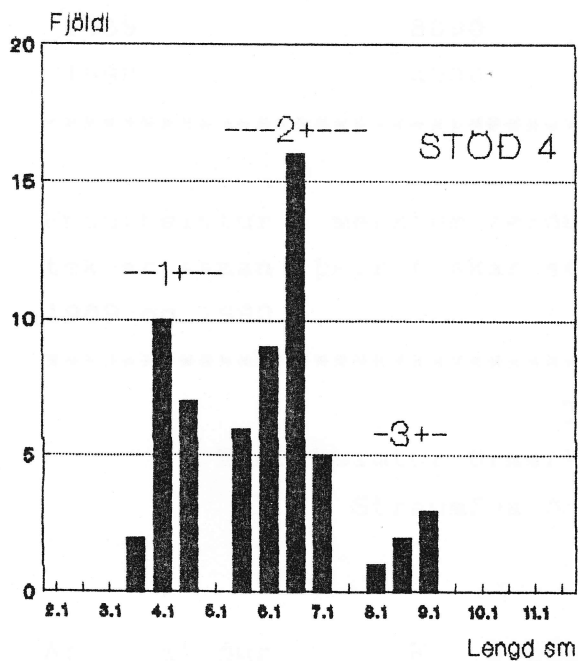
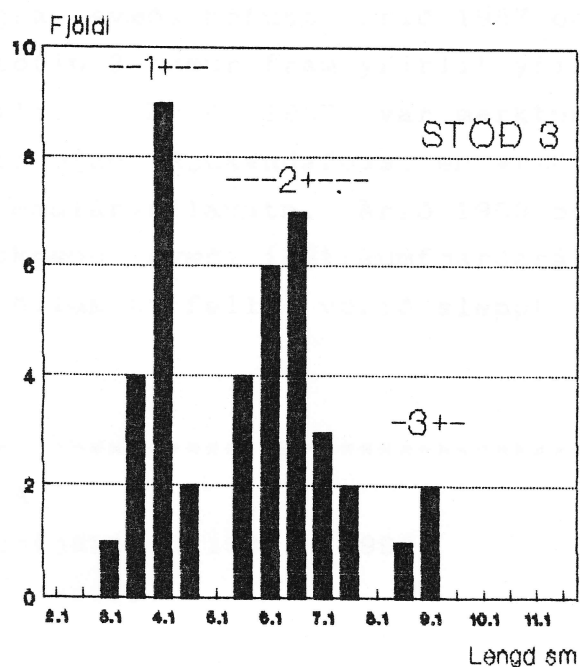
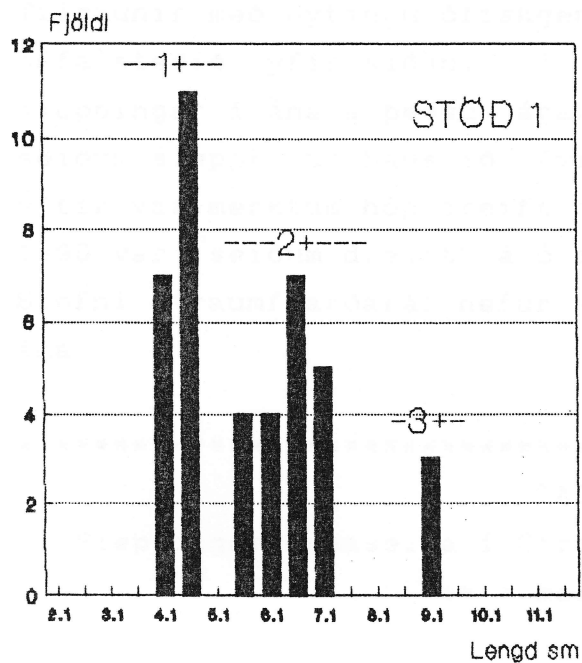
<u>Veiðistaður</u>	<u>0+</u>	<u>1+</u>	<u>2+</u>	<u>3+</u>	<u>Alls</u>
1	-	12,5	10,4	0,4	23,3
3	-	7,8	7,7	0,9	16,4
4	-	14,1	20,1	2,7	36,9
5	13,8	6,9	8,0	3,8	32,5

ára seiði var ennfremur sá öflugasti frá því að mælingar hófust í ánni eða 9,1 seiði í einni yfirferð á hverja 100 m² og er það þessu til viðbótar sá áður hafa mælst af þessum aldurshópi. Þetta kemur mjög á óvart þar sem mælingar árið gáfu til kynna að árgangurinn yrði í slakara lagi. Ennfremur mældist árgangurinn frá 1987 eða þriggja ára seiði sá fjölmennasti frá upphafi mælinga.

Vöxt seiðanna er ekki hægt að bera saman við fyrri ár þar sem veitt hefur verið á mismunandi tímum sumars. Lengdardreifing og aldur laxaseiðanna kemur fram á Mynd 1. Athygli er vakin á að seiðin hafa átt eftir að vaxa tvo mánuði til viðbótar og er því líklegt að töluvert af tveggja ára aldurshópnum nái

MYND 1:

Lengdardreifing og aldur laxaseiða í Straumfjarðará 13.07.90.

lágmarksstærð fyrir niðurgöngu vorið 1991. Áberandi var hins vegar að seiðin voru, alls staðar mjög feit og vel haldin þannig að fæðuástand árinna hefur verið gott.

Sleppingar seiða

Tilraunir með nýtingu ófiskgengra svæða hófust árið 1987 og hafa staðið yfir síðan. Í töflu 3 kemur fram yfirlit yfir sleppingar í ána á þessu árabili. Árið 1987 var merktum seiðum sleppt um haustið fyrir ofan Rjúkandafoss, en árið eftir var merktum hóp dreift í Baulárvallavatn. Árið 1989 og 1990 var seiðum dreift á ófiskgeng svæði í Straumfjarðará. Stofni Straumfjarðarár hefur í öllum tilfellum verið sleppt í ána.

TAFLA 3

Sleppingar laxaseiða í Straumfjarðará 1986 - 1990.

(* = merkt seiði)

<u>Sleppiár</u>	<u>Sumaralin</u>	<u>Haustseiði</u>	<u>Samtals</u>
1987	8000	2004*	10004
1988	7000	2017*	9017
1989	8000	1800	9800
1990	4000		4000

Endurheimtur á merktum seiðum koma fram í töflu 4. Þar eru teknar saman þeir fiskar sem veiðst hafa úr merkingunum árin 1989 og 1990.

TAFLA 4

Endurheimtur örmerktra laxa úr sleppingum í
Straumfjarðará 1987 og 1989.

<u>Ár</u>	<u>Staður</u>	<u>Fj. sleppt</u>	<u>Endurheimtuár</u>			
			<u>1989</u>	<u>1990</u>	<u>Alls</u>	<u>% Fjöldi</u>
1987	Straumfj.á	2004	11	11	22	1,1
1988	Baulárv.vatn	2017	0	2	2	0,1

A árunum 1989 og 1990 hafa þannig veiðst 22 laxar úr sleppinguinni 1987 í Straumfjarðará. Enn eru ekki öll kurl komin til grafar og má ætla að laxar geti skilað sér úr þessari sleppingu næstu 2 ár. Árið 1990 var fyrsti möguleiki á endurheimtum úr sleppingu í Baulárvallavatn. Einungis tveir fiskar komu fram sumarið 1990 eða 0,1% heimtur, en úr þessari sleppingu geta fiskar skilað sér næsti 3 árin þannig að of snemmt er að fullyrða um árangur.

Nokkuð hefur einnig borið á flækingum í Straumfjarðará síðustu 2 ár. Árið 1989 komu fram 2 fiskar sleppt í Lárós og einn fiskur ættaður úr Hraunsfirði. Árið 1990 kom einn fiskur fram ættaður úr Lárósi og einn fiskur sem sleppt hafði verið í Vatnsdalsá í Húnavatnssýslu. Mjög sjaldgæft er að fiskar af norðurlandi villist yfir á vesturland. Einnig má geta þess að einn lax úr sleppinguinni 1987 í Straumfjarðará veiddist í Fróðá á Snæfellsnesi sumarið 1990.

Hreistursathuganir

Árið 1990 var safnað hreistri af 47 löxum úr stangveiðinni árið 1990, fyrir utan hreistur af veiðiuggaklipptum löxum. Athuganir á hreistri gefa upplýsingar um aldurssamsetningu laxastofnsins sem skilar sér í ána hverju sinni, auk þess sem áætla má með nokkru öryggi það hlutfall laxa sem er að skila sér úr sleppingu (Tafla 5).

Smálax eða lax sem dvalið hefur eitt ár í sjó var uppistaða sýnanna eða 57,4%. Tveggja ára lax úr sjó eða stórlax reyndist vera 42,6%. Einn fiskur var að skila sér til hrygningar í annað sinn eða 2,1% sýnanna. Hlutfall smálax og stórlax er hugsanlega skekkt þannig að ekki er víst að sýnatakan gefi rétta mynd af laxgengdinni. Hvað ferskvatnsaldur áhrærir kom í ljós að fiskur úr náttúrulegu klaki hafði dvalið 3 - 5 ár í ánni fyrir sjógöngu og var þriggja ára ferskvatnsaldur algengastur. Stór hluti sýnanna sýndi 1 - 2 ára ferskvatnsdval og er þar á ferðinni fiskur upprunnin úr sleppingu. Hlutfall laxa úr sleppingu var mjög verulegt eða 44,7% af sýnunum. Fiskar úr náttúrulegu klaki voru af

árgöngum 1984 - 1986, en fiskar úr sleppingum af árgöngum 1987 - 1988.

TAFLA 5

Aldurssamsetning laxa í stangveiði í Straumfjarðará
árið 1990 samkvæmt greiningu hreistursýna.

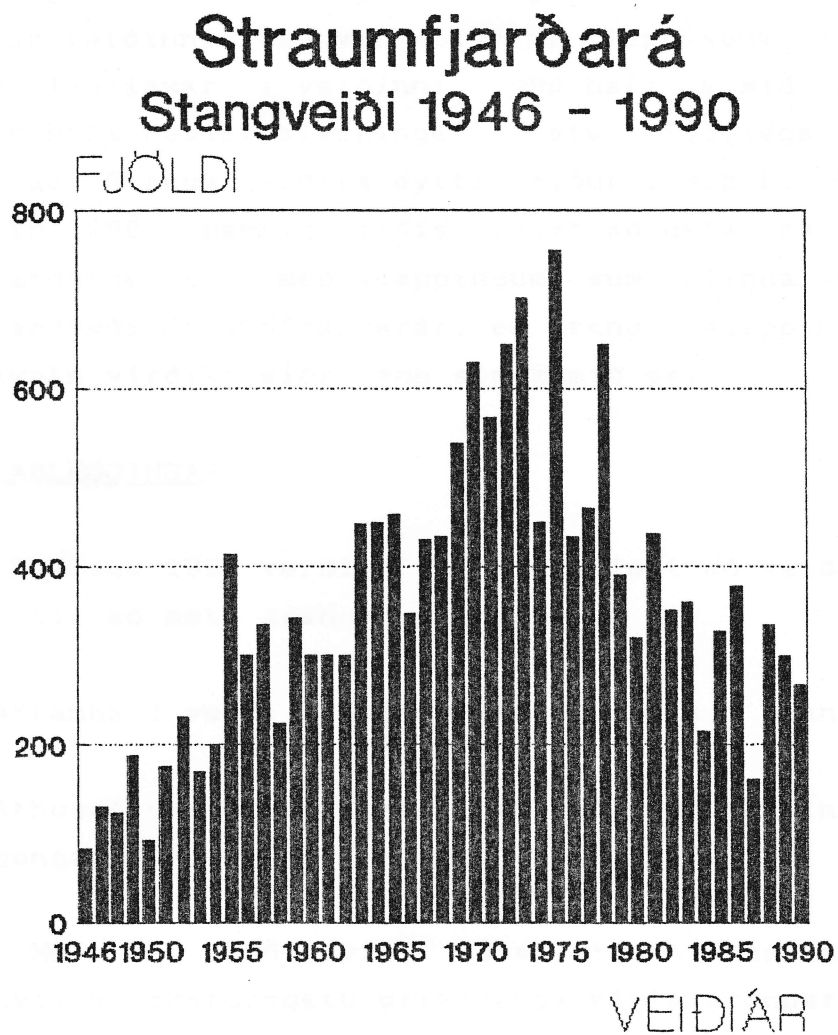
Ferskv.	1 ár				2 ár				Fjöldi	%Fjöldi
	<u>Hæ</u>	<u>Hr</u>	<u>Ös</u>	<u>Alls</u>	<u>Hæ</u>	<u>Hr</u>	<u>Ös</u>	<u>Alls</u>		
1	1	0	0	1	0	5	0	5	6	12,8
2	8	5	2	15	0	0	0	0	15	31,9
3	2	2	2	6	4	10	0	14	20	42,6
4	2	1	0	3	0	1	0	1	4	8,5
5	2	0	0	2	0	0	0	0	2	4,3
Alls	15	8	4	27	4	16	0	24	47	
% Fj.				57,4				42,6		100,0

4. UMRÆÐUR.

Þær rannsóknir sem farið hafa fram á síðastliðnum árum í Straumfjarðará hafa sýnt að töluverðar sveiflur eiga sér stað í framleiðslu árinna. Ennfremur hafa verulegar sveiflur komið fram í laxgengd á undanförunum árum (Mýnd 2). Sveiflur á seiðaframleiðslu er þáttur sem veruleg áhrif hefur á laxgengd hverju sinni, en einnig koma til afföll á ósasvæðum og við sjávardvöl laxins. Seiðaframleiðslan er hins vegar sá þáttur sem unnt er að mæla og jafnframt nær eini þátturinn sem maðurinn getur haft áhrif á. Rannsóknir sýna að nú er veruleg aukning í seiðaframleiðslunni. Ætla má að magn gönguseiða sem gekk vorið 1989 til sjávar hafi verið í lágmarki, en samkvæmt seiðamælingum hefur magnið aukist töluvert 1990 og útlit fyrir enn meiri aukningu vorið 1991. Ain ætti því að geta verið á uppleið hvað þetta snertir. Aðrir þættir skipta einnig verulegu máli eins og áður var dregið á eins og umhverfisskilyrði við útgöngu seiðanna. Þannig virðast köld vor eins og 1989 ætíð leiða til mikilla

MYND 2:

Laxveiði á stöng í Straumfjarðar á 1946 - 1990.

affalla á gönguseiðum. Fæðuástand sjávar skiptir einnig verulegu máli.

Tilraunir með ræktun ófiskgengu svæðanna lofa góðu. Merkingar á haustseiðum í Straumfjarðará sýna 1,1 % endurheimtur í veiði og enn eiga laxar eftir að skila sér úr sleppingunni 1987. Sleppingin í Baulárvallavatn hefur skilað litlu enn sem komið er, en of snemmt er að dæma útkomu hennar. Greining hreistursýna gaf einnig til kynna að verulegt magn laxa úr veiðinni 1990 var ætlað úr sleppingum og má ætla að 100 - 130 laxar í veiðinni 1990 hafi komið úr sleppingum. Þannig hafa þessar sleppingar næsta örugglega komið í veg fyrir að Straumfjarðará dytti niður í u.p.b. 150 laxa veiði sumarið 1990. Þannig virðist ljóst að gera má ráð fyrir 1-1,5% endurheimtum með sleppingum sumaralínna seiða á ófiskgeng ársvæði Straumfjarðarár, en árangur sleppinga í Baulárvallavatn virðist síðri enn sem komið er.

5. RÁÐLEGGINGAR.

1. Á árinu 1990 verði áframhald á leit að veiðiuggaklipptum fiski til að meta árangur sleppinga.
2. Áframhald verði á söfnun hreistursýna í stangveiðinni.
3. Athugað verði með kostnað við að gera fössinn við Dal vel fiskgengan.
4. Mælt er með því í ljósi niðurstaðna að Veiðifélagið fullnýti afrakstursgetu ófiskgenga hluta árinna frá Rjúkanda að Baulárvallavatni með sleppingu 10000 - 13000 sumaralínna seiða á ári hverju. Með slíkum sleppingum er sennilega komið í veg fyrir að áin detti niður fyrir 300 laxa í veiði í slæmum árum og eykur laxveiðina verulega í góðum árum.
5. Að tryggð verði á hverju hausti að nægilegt magn af klakfiski sé safnað úr ánni miðað við það magn sleppiseiða sem Veiðifélagið tekur ákvörðun um að sleppa í ána. Ef

sleppa á 12000 seiðum er nægilegt að fá um 3 lítra af hrognum úr ánni.

6. Fylgst verði með vargfugli á ósasvæði árinna fyrri hluta sumars og hann fældur frá eða skotinn á göngutíma seiðanna.